

พัฒนาการเพลงซิมโฟนีก่อน ค.ศ. 1750

Development of Symphony Before 1750

อภิชัย เลี่ยมทอง*¹Apichai Leamthong*¹

บทคัดย่อ

เพลงซิมโฟนีเป็นลักษณะบทเพลงที่ประพันธ์มาตั้งแต่สมัยกลางและสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาการ หมายถึงบทเพลงสำหรับการบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีตั้งแต่ 1 เครื่องที่สามารถบรรเลงได้มากกว่า 1 เสียงในเวลาเดียวกัน หรือเครื่องดนตรีหลายเครื่องนำมาบรรเลงด้วยกัน ต่อมาในสมัยบาโรก เพลงซิมโฟนีส่วนใหญ่ประพันธ์สำหรับวงดุริยางค์เครื่องสาย และเครื่องเป่าลมไม้และเครื่องเป่าทองเหลือง ได้ถูกเพิ่มเข้าไปในเพลงซิมโฟนีมากขึ้นจนถึงสมัยคลาสสิก เพลงซิมโฟนีถูกพัฒนารูปแบบจนมีมาตรฐานการประพันธ์ที่มีแบบแผนตายตัวในสมัยคลาสสิก นักประพันธ์เพลงที่สำคัญที่ประพันธ์เพลงประเภทซิมโฟนีในสมัยคลาสสิก คือ ฟรานซ์ โยเซฟ ไฮเดิน ประพันธ์เพลงซิมโฟนีไว้ไม่ต่ำกว่า 108 บท จนได้ชื่อว่าเป็นบิดาแห่งซิมโฟนี นักประพันธ์เพลงในยุคหลังจึงได้ยึดถือรูปแบบการประพันธ์เพลงซิมโฟนีของไฮเดินเป็นมาตรฐานการประพันธ์ที่สมบูรณ์แบบที่สุดสำหรับการประพันธ์เพลงซิมโฟนี แต่ที่จริงแล้ว มาตรฐานของการประพันธ์เพลงซิมโฟนี ได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่สมัยบาโรกโดยนักประพันธ์เพลงจากสำนักดนตรีอิตาลี จนเกิดความนิยมประพันธ์เพลงซิมโฟนีกันอย่างแพร่หลายทั่วยุโรป และกระจายความนิยมออกไปสู่ประเทศต่างๆ ในยุโรป ไปจนถึงการเกิดสำนักดนตรีเยอรมันแห่งเมืองมันไฮม์ เป็นสำนักดนตรีแห่งใหม่ที่รวบรวมนักดนตรีฝีมือดี ทำให้การประพันธ์เพลงซิมโฟนีมีความเข้มข้นและหลากหลายมากขึ้น บทความนี้จึงเป็นการศึกษาพัฒนาการเพลงซิมโฟนีที่ประพันธ์ก่อนปี ค.ศ. 1750 ซึ่งเป็นปีที่โยฮันน์ เซบาสเตียน บาค เสียชีวิต นับเป็นการสิ้นสุดสมัยบาโรกและเป็นการเข้าสู่สมัยคลาสสิก

คำสำคัญ: ซิมโฟนี / พัฒนาการทางดนตรี / สมัยบาโรก / สมัยคลาสสิก

* Corresponding author, email: apichaiob@gmail.com

¹ อาจารย์ประจำ วิทยาลัยดนตรี มหาวิทยาลัยรังสิต

¹ Instructor, Conservatory of Music, Rangsit University

Abstract

In the Middle Ages, the word symphony referred to music that comprised of a chordal instrument or two lines, or more instruments. Later on, in the Baroque period, composers mostly constructed symphony with string instruments subsequently added woodwind and brass. In the Classical period arose the word “symphony orchestra” in which had a specific pattern. Major composers in this era, Franz Joseph Haydn, whom many considered as “Father of the Symphony,” had composed more than 108 symphonies. The standardization of symphony orchestra continued to develop since the Baroque period. Italian composers made it popular throughout Italy and afterward spread throughout Europe. Germany composers also absorbed the practice. Soon after, the Mannheim School in German thrived prominently during the second half of the eighteenth century and became the center of the music scene in Europe. This article focuses on the development of symphony before 1750, year of the pass of Johann Sebastian Bach which marked the end of the Baroque period and embarked on the Classical period.

Keywords: Symphony / Music Development / Baroque Period / Classical Period

บทนำ

คำว่าซิมโฟนี (Symphony) มาจากรากศัพท์ภาษากรีก เกิดจากการรวมกันของคำ 2 คำ คือ “Syn” มีความหมายว่า “ด้วยกัน” และ “Phone” มีความหมายว่า “เสียง” เมื่อนำคำมารวมกันจึงเกิดความหมายว่า “การรวมกันของเสียง” และมีคำเรียกซิมโฟนีที่แตกต่างกันไปในแต่ละภาษา เช่น ภาษาอิตาลี เรียกว่า Sinfonia ภาษาฝรั่งเศสและเยอรมันเรียกว่า Symphonie ส่วนภาษาอังกฤษ เรียกว่า Symphony เป็นต้น

ในปัจจุบัน ซิมโฟนีเป็นชื่อบทประพันธ์เพลงที่มีขนาดกลางไปจนถึงขนาดใหญ่ มักประพันธ์ให้วงดนตรีที่เรียกว่า “วงดุริยางค์ซิมโฟนี” ใช้บรรเลงบทเพลงประเภทซิมโฟนีตามมาตรฐานแต่ละ

บทมักประกอบด้วยกระบวนท่อนย่อยหลายท่อน โดยทั่วไปมี 3 หรือ 4 ท่อน แต่ละท่อนมีอัตราความเร็วหรือลีลาที่แตกต่างกัน แต่ละท่อนอาจบรรเลงจบสมบูรณ์ก่อนบรรเลงท่อนต่อไป หรือบางบทอาจบรรเลงติดต่อกันไปโดยไม่หยุดพักก็ได้ โดยปกติไม่มีเครื่องดนตรีเครื่องใดหรือกลุ่มใดได้รับบทบาทเดี่ยวตลอดทั้งเพลง ทำนองของบทเพลงจะกระจายไปยังเครื่องดนตรีกลุ่มต่างๆ ของวงดุริยางค์ซิมโฟนี

นักประพันธ์เพลงที่สำคัญที่ประพันธ์เพลงประเภทซิมโฟนีคือ ฟรานซ์ โยเซฟ ไฮเดิน (Franz Joseph Haydn, ค.ศ. 1732-1809) นักประพันธ์เพลงชาวออสเตรียในสมัยคลาสสิก (Classical Period, ค.ศ. 1750-1825) ประพันธ์เพลงซิมโฟนีไว้ไม่ต่ำกว่า 108 บท จนได้ชื่อว่าเป็นบิดาแห่งซิมโฟนี นักประพันธ์เพลงในยุคหลังจึงได้ยึดถือรูปแบบการประพันธ์เพลงซิมโฟนีของไฮเดินเป็นมาตรฐานการประพันธ์ที่สมบูรณ์แบบที่สุดสำหรับการประพันธ์เพลงซิมโฟนี แต่แท้ที่จริงแล้วมาตรฐานของการประพันธ์เพลงซิมโฟนีได้พัฒนาอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่สมัยบาโรก (Baroque Music Period, ค.ศ. 1600-1750)

ซิมโฟนีแบบแผนมักมี 4 ท่อน ใช้เป็นมาตรฐานของซิมโฟนีในสมัยคลาสสิกและสมัยโรแมนติก (Romantic Period, ค.ศ. 1825-1900) จากครึ่งหลังของศตวรรษที่ 18 เพลงซิมโฟนีส่วนใหญ่จะอยู่ในมาตรฐานนี้ แต่ตั้งแต่สมัยโรแมนติกประมาณช่วงศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมาเกิดความหลากหลายของแบบแผนการประพันธ์ซิมโฟนี กล่าวคือ ซิมโฟนีบางบทอาจมีมากหรือน้อยกว่า 4 ท่อน ตัวอย่างเช่น ซิมโฟนีหมายเลข 3 ของมาเลอร์ (Gustav Mahler, ค.ศ. 1860-1911) มี 6 ท่อน หรือซิมโฟนีหมายเลข 7 ของซิเบลิอุส (Jean Sibelius, ค.ศ. 1865-1957) มีเพียงท่อนเดียว เพลงประเภทซิมโฟนีอาจมีความยาวที่หลากหลาย ส่วนใหญ่ใช้เวลาในการบรรเลงประมาณ 25 ถึง 45 นาที แต่ซิมโฟนีบางบทอาจใช้เวลาบรรเลงไม่ถึง 7 นาที เช่น ซิมโฟนีหมายเลข 12 ของไฮเดินไปจนถึงซิมโฟนีที่มีความยาวประมาณ 105 นาที เช่น ซิมโฟนีหมายเลข 3 ของมาเลอร์ เป็นต้น

แม้ว่าซิมโฟนีถูกพัฒนาให้มีความสมบูรณ์แบบเป็นมาตรฐานโดยไฮเดินก็ตาม แต่ก็ยังมีนักประพันธ์เพลงชาวอิตาลีในสมัยบาโรกคนสำคัญอีกหลายคนประพันธ์เพลงประเภทซิมโฟนีไว้หลายบท จนกลายเป็นความนิยมในการประพันธ์เพลงประเภทซิมโฟนีทั่วอิตาลี และภายหลังได้กระจายความนิยมไปทั่วยุโรป ซิมโฟนีจากนักประพันธ์เพลงชาวอิตาลีในสมัยบาโรกนี้ได้เป็นต้นแบบของเพลงประเภทซิมโฟนีที่ไฮเดินใช้ศึกษาค้นคว้าจนสามารถสร้างความสมบูรณ์แบบด้านองค์ลักษณะได้อย่างลงตัวในเวลาต่อมา

กำเนิดเพลงซิมโฟนีก่อนสมัยบาโรก

บทเพลงประเภทซิมโฟนีมีกำเนิดตั้งแต่ดนตรีสมัยกลาง (Middle Ages Period, ค.ศ. 850-1450) และสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาการ (Renaissance Period, ค.ศ. 1450-1600) หมายถึงบทเพลงที่มีการประสานเสียงหลายเสียงโดยใช้เครื่องดนตรีตั้งแต่ 1 เครื่องที่สามารถบรรเลงได้มากกว่า 1 เสียงในเวลาเดียวกัน เช่น ลูท (Lute) และออร์แกน (Organ) จนถึงบทเพลงที่ใช้เครื่องดนตรีหลายเครื่องบรรเลงเข้าด้วยกันให้เกิดเสียงประสาน อาจเป็นการบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีเพียงอย่างเดียวหรือมีการขับร้องร่วมด้วยก็ได้ โดยเรียกบทเพลงลักษณะนี้ว่า Symphonia เช่น บทเพลง *Sacre Symphonia* เป็นบทเพลงที่มีแนวขับร้องประสานเสียงและแนวดนตรีบรรเลงประกอบพิธีการทางศาสนา ประพันธ์ขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1597 โดย โจวันนี กาบรีเอลิ (Giovanni Gabrieli, ค.ศ. 1557-1612) นักประพันธ์เพลงชาวอิตาลีในสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาการ เป็นต้น

ซิมโฟนีจากสำนักดนตรีอิตาลีในสมัยบาโรก (Italian School)

เมื่อเข้าสู่ต้นศตวรรษที่ 17 การประพันธ์เพลงโดยใช้เสียงประสานหลายแนวอย่างโพลิโฟนี (Polyphony) เริ่มได้รับความนิยมมากขึ้น ดนตรีมีการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่สมัยบาโรก เกิดการประพันธ์บทเพลงประเภท “ซินโฟเนีย” (Sinfonia) ในรูปแบบใหม่ขึ้นในประเทศอิตาลี ซินโฟเนียในสมัยบาโรกตอนต้นนี้มีความหมายที่แตกต่างออกไปจากสมัยกลางและสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาการเล็กน้อย กล่าวคือ กระบวนท่อนของบทเพลงขนาดเล็ก บรรเลงด้วยเครื่องดนตรีล้วน ไม่มีการขับร้อง ใช้เป็นบทเพลงบรรเลงแทรกอยู่ในบทประพันธ์เพลงร้องขนาดใหญ่หลายประเภท โดยเฉพาะบทเพลงร้อง เช่น อุปรากร (Opera) ละครเพลง (Musical Drama) คันทาตา (Cantata) หรือโอราโตริโอ (Oratorio) โดยมีจุดประสงค์เพื่อใช้เดินรำในบทละครหรือใช้สื่อให้รู้สึกถึงบรรยากาศของบทละคร บทร้องทางศาสนา อีกทั้งใช้เป็นบทเพลงบรรเลงเพื่อเปลี่ยนฉากละครและให้โอกาสนักร้องได้มีเวลาพักเสียงการร้องในการแสดงอีกด้วย

บทเพลงร้องขนาดใหญ่และอุปรากรหรือละครเพลงในศตวรรษที่ 17 ของยุโรปมักมีบทบรรเลงโหมโรงแบบฝรั่งเศส (French Overture) ที่มีการเริ่มต้นด้วยทำนองที่ช้า มักใช้ลักษณะจังหวะประจุต (Dotted Notes) ตามด้วยทำนองที่มีอัตราจังหวะที่รวดเร็ว เนื่องจากการประพันธ์เพลงลักษณะแบบโหมโรงก่อนการแสดงนี้เป็นบทเพลงที่มีการบรรเลงล้วน ไม่มีการขับร้อง ภายหลังจึงถูกรวมเรียกว่าซินโฟเนียไปด้วย กลายเป็นชื่อสำหรับบทเพลงโหมโรงก่อนบทเพลงร้องขนาดใหญ่ รวมถึงอุปรากรและละครเพลงทั่วอิตาลี

เมื่อเข้าสู่ปลายศตวรรษที่ 17 มีนักประพันธ์เพลงชาวอิตาลีในสมัยบาโรกที่สำคัญคนหนึ่งที่มีผลงานการประพันธ์เพลงร้องและอุปรากรอย่างมากมาย คือ อเลสซานโดร สการ์ลาตตี (Alessandro Scarlatti, ค.ศ. 1660-1725) สการ์ลาตตีได้ประพันธ์บทนาในลักษณะโหมโรงเข้าสู่อุปรากรเรื่อง *Dal male il bene* Naples (ค.ศ. 1687) อุปรากรเรื่องนี้เป็นกรนำอุปรากรเรื่อง *Tutto il mal non vien per nuocere* ซึ่งเป็นอุปรากรที่สการ์ลาตตีได้ประพันธ์ขึ้นไว้แล้วเมื่อปี ค.ศ. 1681 มาเรียบเรียงเป็นอุปรากรเรื่องใหม่ อีกทั้งปรับบทบรรเลงโหมโรงของอุปรากรของเดิมเพื่อนำมาใช้เป็นโหมโรงสำหรับอุปรากรชิ้นใหม่ โดยการปรับเปลี่ยนรูปแบบ ไม่เหมือนประเพณีนิยมของโหมโรงเข้าสู่อุปรากรของนักประพันธ์เพลงอื่น บทโหมโรงใหม่นี้เริ่มต้นด้วยทำนองที่มีความรวดเร็ว ไม่เริ่มด้วยอัตราจังหวะที่ช้าด้วยโน้ตประจูดอย่างโหมโรงฝรั่งเศสที่นิยมประพันธ์กันในอดีต แต่สการ์ลาตตียังคงใช้ชื่อบทโหมโรงนี้ว่า ซินโฟเนีย ซึ่งมีความยาวของบทเพลงประมาณ 2-3 นาที

เมื่อสการ์ลาตตีเริ่มประพันธ์ซินโฟเนียเป็นบทนำเข้าสู่อุปรากร แม้ว่าบทเพลงจะไม่มีควมยาวมากนัก แต่สการ์ลาตตีได้ริเริ่มให้มีการแบ่งอัตราความเร็วเป็น 3 ลักษณะคือ เร็ว-ช้า-เร็ว บรรเลงต่อเนื่องกันโดยไม่หยุดพัก นับว่าสการ์ลาตตีเป็นผู้เริ่มใช้บทเพลงซินโฟเนียมาบรรเลงเป็นบทนำทำหน้าที่เป็นโหมโรงเข้าสู่บทเพลงที่มีอัตราความเร็วที่แตกต่างกันถึง 3 ลีลา คล้ายกับมาตรฐานของซิมโฟนีในสมัยต่อมา นับแต่นั้นซินโฟเนียจึงเป็นทำหน้าที่โหมโรงเข้าสู่อุปรากรอิตาลี โดยแบ่งลีลาออกเป็น 3 ลีลาให้บรรเลงอย่างต่อเนื่อง

ภาพที่ 1 ตัวอย่างโน้ตเพลงซินโฟเนียเข้าสู่อุปรากร *Griselda* (1721) โดยสการ์ลาตตี ลีลาที่ 1²

² Alessandro Scarlatti, "La Griselda Opera in Musica," accessed June 20, 2018, http://conquest.imslp.info/files/imglnks/usimg/3/33/IMSLP388460-PMLP559447-2352-Griselda_Atto_Primo.pdf

ภาพที่ 2 ตัวอย่างโน้ตเพลงซินโฟเนียเข้าสู่อุปรากร *Griselda* โดยสการ์ลาตตี ลีลาที่ 2 และ 3³

ราวปี ค.ศ. 1732 นักประพันธ์เพลงจากสำนักดนตรีอิตาลีคนสำคัญอีกคนหนึ่งคือ โจวันนี บัตติสตา ซัมมาร์ตินี (Giovanni Battista Sammartini, ค.ศ. 1700-1775) ได้นำบทซินโฟเนียที่เป็น บทนำเข้าสู่อุปรากร “มีเมต” (*Memet*) ที่ตนได้ประพันธ์ไว้ก่อนแล้วมาขยายเพื่อใช้เป็นบทเพลง บรรเลงด้วยวงดุริยางค์เครื่องสาย เป็นบทเพลงบรรเลงอิสระไม่ได้ใช้นำก่อนการแสดงอุปรากร สามารถใช้บรรเลงเพื่อการรับฟังโดยตรง แต่ยังคงใช้ชื่อเพลงว่าซินโฟเนียเช่นเดิม ซินโฟเนียที่ ซัมมาร์ตินีประพันธ์ขึ้นนี้ ประกอบด้วยกระบวนท่อน 2-3 ท่อน มีลีลาที่มีอัตราความเร็วแตกต่างกัน 2 ถึง 3 ลีลาเช่นเดียวกับซินโฟเนียที่เป็นบทนำเข้าสู่อุปรากรทุกประการ ยกเว้นระหว่างลีลาแต่ละลีลา ไม่ได้บรรเลงอย่างต่อเนื่องเหมือนซินโฟเนียนำเข้าสู่อุปรากร แต่มีการหยุดพักระหว่างลีลาจนเกิดเป็น กระบวนท่อนอิสระแยกจากกันเป็น 2 หรือ 3 ท่อน ซัมมาร์ตินีได้ประพันธ์ซินโฟเนียลักษณะนี้ไว้ มากกว่า 78 บท แต่ละบทมีความยาวประมาณ 10 นาที ซึ่งเป็นซินโฟเนียที่มีความยาวมากกว่าในอดีต

ท่อนต่างๆ จากบทเพลงซินโฟเนียของซัมมาร์ตินี ส่วนใหญ่มักมีความตรงกันข้ามกันทั้งอัตรา ความเร็ว ลีลา บันไดเสียง รวมไปถึงเครื่องหมายประจำจังหวะ (Time Signature) ท่อนแรกมักมี

³ Ibid.

อัตราจังหวะที่รวดเร็ว ท่อนที่ 2 มักเป็นท่อนซ้ำและมีอัตราความเร็วที่แตกต่างจากท่อนแรก (ท่อนที่ 2 ของซิมโฟนีบางบทได้ตัดตอนทำนองมาจากทำนองร้องจากอุปรากร) ถ้าซิมโฟนีใดมี 3 ท่อน ท่อนที่ 3 มักมีความเร็วหรือมีลีลาเป็นเพลงเต้นรำแบบมินูเอต (Minuet) ซัมมาร์ตินีเริ่มใช้รูปแบบการประพันธ์ในลักษณะทริโอโซนาตา (Trio Sonata) และสังคีตลักษณะสองตอนแบบย้อนกลับ (Rounded Binary) เป็นพื้นฐานในการประพันธ์ท่อนต่างๆ ของบทเพลงซิมโฟนี

ตัวอย่างที่ 1 ซิมโฟนีมีเมต ประพันธ์โดย ซัมมาร์ตินี (1732) ท่อนที่ 1

Presto

ตัวอย่างที่ 2 ซิมโฟนีมีเมต ประพันธ์โดย ซัมมาร์ตินี ท่อนที่ 2

Andante

ตัวอย่างที่ 3 ซิมโฟนีมีเมต ประพันธ์โดย ชัมมาร์ตินี ท่อนที่ 3

ซิมโฟนีส่วนใหญ่ของชัมมาร์ตินีใช้วงดุริยางค์เครื่องสาย โดยมีฮาร์ปซิคอร์ดบรรเลงแนวเบสต่อเนื่อง (Basso Continuo) ภายหลังได้เพิ่มเครื่องเป่าอื่น เช่น โอโบ ทรัมเปต มาบรรเลงเป็นเสียงประสานด้วย ถือได้ว่าชัมมาร์ตินีเป็นนักประพันธ์เพลงคนแรกๆ ที่ริเริ่มการประพันธ์เพลงประเภทซิมโฟนีให้เป็นบทเพลงที่บรรเลงแยกออกจากบทเพลงอื่นๆ อย่างอิสระ อีกทั้งยังเป็นผู้วางมาตรฐานของบทเพลงให้มีกระบวนท่อนแยกออกจากกัน มีสังคีตลักษณ์ที่ชัดเจน ทำให้นักประพันธ์เพลงในสมัยนั้นเริ่มนำบทโหมโรงอุปการัตตตอนมาบรรเลงในการแสดงคอนเสิร์ตโดยแยกออกจากละคร เมื่อได้รับความนิยมฟังมากขึ้นจึงมีนักประพันธ์อีกหลายคนเริ่มแต่งบทเพลงซิมโฟนีหรือซิมโฟนีสำหรับวงดุริยางค์ โดยเพิ่มความเข้มข้น ความยาวและเนื้อหาสาระทางดนตรีของลีลาแรก ความไพเราะในลีลาที่สอง และลีลาส่งท้ายที่มีความรวดเร็วสนุกสนานมากยิ่งขึ้น

นักประพันธ์เพลงอิตาลีที่นำบทเพลงประเภทซิมโฟนีไปพัฒนาต่อคือ โทมัส อัลบิโนนี (Tomaso Albinoni, ค.ศ. 1671-1751) ราวปี ค.ศ. 1735 อัลบิโนนีได้ประพันธ์ซิมโฟนีโดยใช้สังคีตลักษณ์ลักษณะใหม่ ประกอบไปด้วยตอนนำเสนอ (Exposition) ที่มีทำนอง 1-2 ทำนองในบันไดเสียงโทนิค (Tonic) หลังจากนั้นตามด้วยทำนองในบันไดเสียงโดมิแนนท์ (Dominant) และจบกระบวนท่อนด้วยทำนองที่ย้อนกลับไปยังบันไดเสียงโทนิคเช่นเดิม ทำนองในบันไดเสียงทั้งโทนิคและโดมิแนนท์นี้ไม่ได้แตกต่างแค่ทำนองและเสียงประสานเท่านั้น อัลบิโนนียังเลือกใช้เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงทำนองที่แตกต่างกันออกไป อีกทั้งให้มีการบรรเลงสร้างระดับความดังเบาที่แตกต่างกันออกไปอีกด้วย แม้ว่าการเลือกใช้บันไดเสียงที่แตกต่างภายในท่อนเดียวกันนี้ จะยังไม่มี ความซับซ้อนเท่าซิมโฟนีในสมัยต่อมามากนัก แต่นับว่าเป็นการเริ่มสร้างแบบแผนสังคีตลักษณ์โซนาตา (Sonata

Form) ให้กับเพลงประเภทซิมโฟนี และได้ถูกเผยแพร่ไปยังนักประพันธ์เพลงรุ่นหลังอีกจำนวนมาก โดยเฉพาะไฮเดินได้นำหลักสังเกตลักษณะดังกล่าวไปปรับปรุงพัฒนาเป็นสังเกตลักษณะโซนาตาที่เป็นแบบแผนในเพลงซิมโฟนีอย่างสมบูรณ์ในเวลาต่อมา

ผลงานซิมโฟนีของอัลบิโนนี้มีจำนวนไม่มากนัก โดยแต่ละเพลงผู้ประพันธ์ได้กำหนดให้ใช้วงบรรเลงขนาดเล็ก ส่วนมากเป็นวงเครื่องสายโดยกำหนดให้แนวเสียงแต่ละแนวใช้นักดนตรีบรรเลงเพียง 1 คนเท่านั้น คล้ายการบรรเลงวงเชมเบอร์ขนาดเล็กในสมัยคลาสสิก ซิมโฟนีทุกบทของอัลบิโนนี้กำหนดให้ผู้บรรเลงไวโอลินจำนวน 2 คน (ไวโอลินแนวที่หนึ่ง 1 คน และไวโอลินแนวที่สอง 1 คน) วิโอลา 1 คน และแนวเบสต่อเนื่อง (Basso Continuo) มักใช้ผู้บรรเลงเชลโล เครื่องเป่าลมไม้ เช่น บาสซูนและฮาร์ปซิคอร์ดอย่างละ 1 คนเป็นส่วนใหญ่ ซิมโฟนีบางบทได้เพิ่มเครื่องเป่า เช่น ฟลูต โอโบหรือทรัมเปตเพื่อเพิ่มสีสัน แนวคิดในการใช้นักดนตรีเครื่องสายบรรเลงแนวเสียงละ 1 คนนี้ ไฮเดินได้นำไปใช้เป็นหลักในการประพันธ์ซิมโฟนีในช่วงต้น มีความคล้ายคลึงกับเพลงประเภทคอนแชร์โตกรอสโซ (Concerto Grosso) และภายหลังวงเครื่องสายลักษณะนี้จึงพัฒนาเป็นวงเครื่องสายสี่ชิ้นที่เรียกว่าวงสตริงควอร์เทต (String Quartet)

ความนิยมในการประพันธ์ซิมโฟนีได้แพร่หลายไปทั่วยุโรป อิตาลี นักประพันธ์เพลงชาวอิตาลีที่สำคัญในสมัยบาโรกอีกหลายคนเริ่มประพันธ์เพลงประเภทซิมโฟนีสำหรับการแสดงคอนเสิร์ตไว้จำนวนหนึ่ง เช่น จิโอวันนี บัสติสตา เพอโกเลซี (Giovanni Battista Pergolesi, ค.ศ. 1710-1736) อันโทนีโอ วิวัลดี (Antonio Vivaldi, ค.ศ. 1678-1741) จูเซปเป ตาร์ตินี (Giuseppe Tartini, ค.ศ. 1692-1770) นักประพันธ์เพลงเหล่านี้ประพันธ์ซิมโฟนีสำหรับวงดุริยางค์เครื่องสายและแนวเบสต่อเนื่อง บางบทมีแนวบรรเลงสำหรับเครื่องเป่าลมไม้ด้วย ลักษณะของบทเพลงมีขนาดไม่ใหญ่มาก ใช้เวลาบรรเลงประมาณ 5-6 นาที มี 3 ท่อน ต่างกัน 3 ลีลาคือ เร็ว-ช้า-เร็ว มีสังเกตลักษณะคล้ายประเภทคอนแชร์โตที่นักประพันธ์เพลงอิตาลีในสมัยบาโรกนิยมประพันธ์กันอย่างแพร่หลาย

แนะนำให้ฟัง:

Alessandro Scarlatti: *Sinfonia Avanti l'Opera Griselda*

Giovanni Battista Sammartini: *Sinfonia in A major from "Mehmet"*

Giovanni Battista Sammartini: *Symphony for Strings in C minor, J-C 9*

ซิมโฟนีจากนักประพันธ์นอกสำนักดนตรีอิตาลีในสมัยบาโรก

เมื่อความนิยมในการประพันธ์ซิมโฟเนียหรือซิมโฟนีในปลายสมัยบาโรกได้แพร่หลายไปทั่วประเทศอิตาลี นักประพันธ์เพลงที่สำคัญสมัยบาโรกนอกสำนักดนตรีอิตาลีจำนวนหนึ่ง มีความสนใจในการประพันธ์ซิมโฟเนียเช่นกัน แม้ว่าไม่ได้รับความนิยมในการประพันธ์เท่ากับนักประพันธ์เพลงจากสำนักดนตรีอิตาลี จึงมีบทประพันธ์ซิมโฟเนียจากนักประพันธ์นอกสำนักดนตรีอิตาลีจำนวนไม่มากนัก เช่น โยฮันน์ เซบาสเตียน บาค (Johann Sebastian Bach, ค.ศ. 1685-1750) แม้ว่าบาคจะไม่มีบทประพันธ์เพลงซิมโฟเนียหรือซิมโฟนีสำหรับวงดุริยางค์ แต่ได้ประพันธ์อินเวนชัน 3 แนว (Three-Part Inventions, BWV 787-801) จำนวน 15 บทสำหรับเดี่ยวเปียโนในราวปี ค.ศ. 1720-1723 โดยใช้ชื่อว่าอินเวนชันและซิมโฟเนีย

เกออร์ก ฟิลลิป เทเลมันน์ (Georg Philipp Telemann ค.ศ. 1681-1767) นักประพันธ์เพลงชาวเยอรมันได้ประพันธ์ซิมโฟเนียซึ่งได้รับอิทธิพลความนิยมการประพันธ์จากสำนักดนตรีในอิตาลีไว้จำนวนหนึ่ง เทเลมันน์ได้ประพันธ์บทเพลงสำหรับวงดุริยางค์เครื่องสายและแนวเบสต่อเนื่องเป็นส่วนใหญ่ มีบางบทมีแนวบรรเลงให้เครื่องเป่า เช่น โอโบ ทรัมเปต หรือเครื่องเป่าประเภทอื่น บางบทประพันธ์ขึ้นโดยเขียนแนวบรรเลงให้เครื่องเป่าหลายชิ้น ซึ่งใช้วงดุริยางค์ขนาดใหญ่กว่าวงดุริยางค์ที่ใช้ในสำนักดนตรีอิตาลี ซึ่งเป็นขนาดของวงดุริยางค์ที่นิยมใช้บรรเลงในสำนักดนตรีเยอรมันในสมัยบาโรก

ภาพที่ 3 บทเพลงซิมโฟเนีย ในบันไดเสียง F เมเจอร์ TWV 50:3 โดย เกออร์ก ฟิลลิป เทเลมันน์⁴

⁴ Georg Philipp Telemann, "Telemann Sinfonia," accessed June 20, 2018, <http://conquest.imsip.info/files/imglnks/usimg/0/00/IMSLP249620-PMLP404575-Mus-Ms-1034-97.pdf>

ส่วนนักประพันธ์เยอรมันสัญชาติอังกฤษ จอร์จ ฟรีเดอริค แฮนเดล (George Frederic Handel, ค.ศ. 1685-1759) ประพันธ์บทเพลงซินโฟเนียในลักษณะเป็นโหมโรงเข้าสู่บทเพลงร้องทางศาสนาขนาดใหญ่ เช่น บทเพลงซินโฟเนียโหมโรงเข้าสู่บทเพลงโอราตอรีโอ “เมชาวยยา” (Messiah) ประพันธ์ในปี ค.ศ. 1741 ซึ่งมีท่อน “ซินโฟเนีย ปาสตอรอล” (Sinfonia Pastoral) อยู่ในโอราตอรีโอนี้ด้วย นอกจากนี้แฮนเดลยังใช้ซินโฟเนียบรรเลงแทรกในละครเพลงหลายเรื่อง เช่น *Semele*, *Solomon* และ *Saul*

แม้ว่าแฮนเดลยังคงใช้บทซินโฟเนียเป็นบทเพลงโหมโรงและเป็นบทเพลงบรรเลงแทรกอยู่ในละครเพลงเป็นส่วนใหญ่ก็ตาม เขายังได้ทดลองประพันธ์เพลงซินโฟเนียเพื่อใช้ในการบรรเลงเพื่อการฟังไว้อย่างน้อย 2 บท คือ ซินโฟเนียในบันไดเสียง B^b เมเจอร์ HWV 338 (ค.ศ. 1740) สำหรับวงดุริยางค์เครื่องสาย บาสซูนและแนวเบสต่อเนื่อง และซินโฟเนียในบันไดเสียงบีแฟลตเมเจอร์ HWV 347 (ค.ศ. 1747) สำหรับวงดุริยางค์เครื่องสาย โอโบ 2 คันและแนวเบสต่อเนื่อง ซินโฟเนียทั้ง 2 บทมีกระบวนท่อน 3 ท่อนคือ เร็ว-ช้า-เร็ว ตามมาตรฐานเพลงประเภทคอนแชร์โตกรอสโซที่นิยมกันแพร่หลายในสมัยบาโรก แม้ว่าจะมีจำนวนบทเพลงไม่มาก แต่แสดงให้เห็นว่าความนิยมการประพันธ์ซินโฟเนียจากประเทศอิตาลีได้เริ่มมีอิทธิพลต่อนักประพันธ์เพลงนอกประเทศบ้างแล้ว

ภาพที่ 4 บทเพลงซินโฟเนียในบันไดเสียง B^b เมเจอร์ HWV 338 โดย แฮนเดล⁵

⁵ George Frederic Handel, “Handel Sinfonia,” accessed June 20, 2018, <http://conquest.imsjp.info/files/imglnks/usimg/3/3f/IMSLP238652-PMLP220422-Mus-Ms-500-01a.pdf>

แนะนำให้ฟัง:

Telemann: *Sinfonia in D major for Strings and Basso Continuo*

Handel: *Sinfonia for Strings, Bassoon and Basso Continuo in B Major HWV 338*

ซิมโฟนีจากสำนักดนตรีเยอรมันแห่งมันไฮม์ (Mannheim School)

ในปี ค.ศ. 1741 พระเจ้าชาร์ลฟิลลิปที่ 3 แห่งราชสำนักมันไฮม์ (Mannheim Palace) ในแถบตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศเยอรมนี ได้ว่าจ้างนักดนตรีชั้นยอดทั่วยุโรปมาเป็นนักดนตรีในวงดุริยางค์หลวงแห่งราชสำนัก จนสามารถมีวงดุริยางค์ที่ถือว่าเป็นวงที่ดีที่สุด และเป็นศูนย์รวมของนักประพันธ์เพลงเยอรมัน ออสเตรียและฝรั่งเศสชั้นนำในสมัยนั้นหลายคน เช่น โยฮันน์ ชตามิตส์ (Johann Stamitz ค.ศ. 1717-1757) ซึ่งเป็นทั้งนักไวโอลินหัวหน้าวงแห่งราชสำนักและเป็นบิดาของนักประพันธ์เพลงคนสำคัญคนหนึ่งในสมัยคลาสสิก คือ คาร์ล ชตามิตส์ (Carl Stamitz ค.ศ. 1745-1801) รวมถึงนักประพันธ์เพลงคนอื่นได้ช่วยกันประพันธ์เพลงที่หลากหลาย รวมถึงซิมโฟนีให้วงดุริยางค์แห่งราชสำนักแห่งนี้ใช้บรรเลง เนื่องจากวงดุริยางค์นี้ประกอบไปด้วยนักดนตรีที่มีฝีมือดีจึงสามารถสร้างเทคนิคการบรรเลงรูปแบบใหม่ที่ยังไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนจากวงดนตรีในสมัยบาโรก เช่น การใช้ความเข้มเสียง (Dynamic) เน้นเสียง (Sforzando) บรรเลงจากเบาไปดังมาก (Crescendo) หรือดังมากไปเบามาก (Diminuendo) เทคนิคการบรรเลงเช่นนี้เป็นที่กล่าวขานในหมู่นักประพันธ์เพลงและนักดนตรีชาวยุโรปในสมัยนั้นจนได้ชื่อว่าเป็นเทคนิค Mannheim Crescendo เป็นการสร้างเสียงที่แปลกใหม่ที่ไม่มียุคดุริยางค์ใดบรรเลงมาก่อน ด้วยศักยภาพของวงเช่นนี้ ทำให้นักประพันธ์เพลงอย่างชตามิตส์สามารถสร้างผลงานตามจินตนาการได้อย่างอิสระและมีความหลากหลาย นอกจากนี้ชตามิตส์ยังได้ประพันธ์แนวบรรเลงให้นักดนตรีได้ใช้เทคนิคการบรรเลงที่แปลกใหม่มากขึ้นจนมีชื่อเสียงไปทั่วยุโรป จนถูกเรียกว่า “เทคนิคสำนักดนตรีแห่งมันไฮม์”

ชตามิตส์ประพันธ์ซิมโฟนีสำหรับวงราชสำนักไว้หลายรูปแบบ ชตามิตส์ได้ใช้ซิมโฟนีนี้สำหรับผลงานการประพันธ์บทเพลงสำหรับวงดุริยางค์ช่วงต้น โดยเลือกใช้เครื่องดนตรีเฉพาะวงเครื่องสาย เมื่อถึงปี ค.ศ. 1750 วงดุริยางค์ราชสำนักได้ขยายขนาดของวงโดยการเพิ่มนักดนตรีเครื่องเป่าหลายคน ชตามิตส์จึงได้เริ่มประพันธ์บทเพลงสำหรับวงที่มีขนาดใหญ่ขึ้นโดยเพิ่ม โอโบ 2 เล้า ฮอ른 2 ตัว และภายหลังยังเพิ่ม ฟลูต และบาสซูนอย่างละ 2 เล้าอีกด้วย

ในสมัยบาโรก โอโบและฮอร์นถูกใช้เป็นเพียงเสียงประสานให้กับแนวทำนองของเครื่องสาย อย่างไวโอลินเป็นส่วนใหญ่ แต่ชตามิตส์ได้ริเริ่มประพันธ์ให้โอโบและฮอร์นมีบทบาทที่โดดเด่นขึ้น โดยให้บรรเลงแนวทำนองหลักในบางครั้ง นอกจากนี้ชตามิตส์ยังกำหนดให้ซิมโฟนีมี 4 ท่อน ไม่ใช่แค่ 3 ท่อนเหมือนในอดีต กล่าวคือเพิ่มท่อนที่มีลีลาแบบเพลงเต้นรำ เช่น มินูเอ็ตและทรีโอ (Minuet and Trio) แทรกระหว่างท่อนช้าและท่อนสุดท้าย จนเกิดมาตรฐานซิมโฟนี 4 กระบวนท่อน ได้แก่

ท่อนที่ 1 มีอัตราจังหวะเร็ว

ท่อนที่ 2 มีอัตราจังหวะช้า

ท่อนที่ 3 มีลีลาเป็นเพลงเต้นรำมินูเอ็ตและทรีโอ

ท่อนที่ 4 มีอัตราจังหวะเร็วมาก

แม้ว่าผลงานซิมโฟนีของชตามิตส์จะประพันธ์ซิมโฟนีไว้มากกว่า 58 บท (บางตำรากล่าวว่า มากกว่า 75 บท) ซิมโฟนีของชตามิตส์บางบทมีเพียง 3 ท่อน แต่มากกว่าสองในสามของบทซิมโฟนีของท่านจะมี 4 ท่อนตามแบบมาตรฐานนี้ นอกจากนี้ชตามิตส์ยังเป็นผู้พัฒนาสังคีตลักษณะโซนาตานิยามใช้ในการประพันธ์เป็นท่อนที่ 1 ของซิมโฟนี อีกทั้งยังสอนมาตรฐานการประพันธ์เพลงซิมโฟนีให้นักประพันธ์เพลงรุ่นถัดมาอีกหลายคน

ภาพที่ 5 ซิมโฟนีหมายเลข 8 ในบันไดเสียง E^b เมเจอร์, Op. 4VI โดยชตามิตส์⁶

⁶ Carl Stamitz, "Stamitz Symphony in Eb," accessed June 20, 2018, [http://conquest.imslp.info/files/imglnks/usimg/3/30/IMSLP428681-PMLP696249-Symphony_in_Eb_\(2\)_Stamitz.pdf](http://conquest.imslp.info/files/imglnks/usimg/3/30/IMSLP428681-PMLP696249-Symphony_in_Eb_(2)_Stamitz.pdf)

วราชสำนักมันไฮม์นี้อยู่คู่ราชสำนักอยู่หลายปี มีนักดนตรีชั้นนำร่วมทำงานอยู่หลายคน รวมถึงเลโอโพลด์ โมซาร์ท (Leopold Mozart, ค.ศ. 1719-1787) บิดาของว็อล์ฟกัง อะมาเดอุส โมซาร์ท (Wolfgang Amadeus Mozart, ค.ศ. 1756-1791) ซึ่งได้เข้ามาเป็นนักไวโอลินในปี ค.ศ. 1763 วงดุริยางค์แห่งนี้จึงมีส่วนพัฒนารูปแบบของซิมโฟนีให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้สำนักดนตรีแห่งมันไฮม์และซิมโฟนีของชตามิตส์ยังมีอิทธิพลต่อการประพันธ์ซิมโฟนีของนักประพันธ์เพลงในสมัยคลาสสิกร่วมสมัยและสมัยคลาสสิกต่อมาอีกหลายคน เช่น นักประพันธ์เพลงที่เป็นบุตรชายของชตามิตส์ คือ คาร์ล ชตามิตส์ โยฮันน์ คริสเตียน บาค (Johann Christian Bach, ค.ศ. 1735-1782) คาร์ล ฟิลิป เอมานูเอล บาค (Carl Philipp Emanuel Bach, ค.ศ. 1714-1788) ไฮเดิน และโมซาร์ท ยังได้ศึกษาแนวทางการประพันธ์ซิมโฟนีของชตามิตส์อย่างลึกซึ้งและนำแนวทางไปใช้ในการประพันธ์เพลงของตนจนเกิดเป็นสำนักดนตรีเวียนนา (Viennese School) ที่พัฒนาซิมโฟนีจนเป็นมาตรฐานจนถึงจุดสูงสุดในสมัยคลาสสิกในเวลาต่อมา

แนะนำให้ฟัง:

Johann Stamitz: *Sinfonia Pastorale in D major (Wolf D4)*

Carl Stamitz: *Symphony in D major "La Chasse"*

Johann Christian Bach: *Symphony No. 6 in G minor, Op. 6*

แม้ว่าในปัจจุบัน ผลงานซิมโฟนีก่อน ค.ศ. 1750 จะไม่นิยมบรรเลงเพื่อการรับฟังกันในสถานที่แสดงคอนเสิร์ต อาจมีสาเหตุเพราะซิมโฟนีก่อน ค.ศ. 1750 มีขนาดสั้น และมีบทเพลงซิมโฟนีอื่นที่ประพันธ์โดยนักประพันธ์เพลงในยุคต่อมาที่ทรงคุณค่าอีกมากมายที่เหมาะสมสำหรับการบรรเลงในการแสดงคอนเสิร์ต แต่การเรียนรู้ที่มาและพัฒนาการของเพลงซิมโฟนีก่อนยุคคลาสสิก จะทำให้ผู้ฟังและนักดนตรีเกิดความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการจากจุดเริ่มต้นของเพลงซิมโฟนี จนกลายเป็นแบบมาตรฐานของเพลงซิมโฟนีจนถึงทุกวันนี้

บรรณานุกรม

คมธรรม ดำรงเจริญ. *ดนตรีบาโรก (1600-1752)*. กรุงเทพฯ: คณะดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2553.

ณัชชา พันธุ์เจริญ. *พจนานุกรมศัพท์ดุริยางคศิลป์*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: เกศกะรัต, 2554.

ศศิ พงศ์สรายุทธ. *ดนตรีตะวันตกยุคบาโรกและยุคคลาสสิก*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553.

Churgin, Bathia and Mary Sue Morrow. *Symphonic Repertoire the Eighteenth-Century Symphony: Volume I*. Bloomington, IN: Indiana University Press, 2012.

Handel, George Frederic. "Handel Sinfonia." accessed June 20, 2018.
<http://conquest.imslp.info/files/imglnks/usimg/3/3f/IMSLP238652-PMLP220422-Mus-Ms-500-01a.pdf>

Hindley, Geoffrey. *The Larousse Encyclopedia of Music*. 5th ed. New York: Hamlyn, 1983.

Horton, Julian. *The Cambridge Companion to the Symphony*. Cambridge: Cambridge University Press, 2013.

Scarlatti, Alessandro. "La Griselda Opera in Musica." Accessed June 20, 2018.
http://conquest.imslp.info/files/imglnks/usimg/3/33/IMSLP388460-PMLP559447--2352-Griselda_Atto_Prime.pdf

Stamitz, Carl. "Stamitz Symphony in E^b." accessed June 20, 2018.
[http://conquest.imslp.info/files/imglnks/usimg/3/30/IMSLP428681-PMLP696249-Symphony_in_Eb_\(2\)_Stamitz.pdf](http://conquest.imslp.info/files/imglnks/usimg/3/30/IMSLP428681-PMLP696249-Symphony_in_Eb_(2)_Stamitz.pdf)

Telemann, Georg Philipp. "Telemann Sinfonia." Accessed June 20, 2018.
<http://conquest.imslp.info/files/imglnks/usimg/0/00/IMSLP249620-PMLP404575-Mus-Ms-1034-97.pdf>